

čena dalmatinskemu solncu, dalmatinskemu morju in milemu rojstnemu gnezdu Cavtatu: »na more, gdje se v nestalnom modrom talasu ogledava moja mila, bijela varoš, moj rodjeni Cavtat«. Tako konča svojo knjigo. Posvečena je knjiga ljubezni do svojega naroda, ljubezni do vseh blagih duš, katere je srečal v Ameriki, Franciji, Angliji, Turčiji, Srbiji in Avstriji. Posvečena je knjiga z ljubeznijo do svoje strastno do smrti ljubljene umetnosti. V San Francisco ob Tihem Oceanu si jo je izbral za nevesto, prevozil Ameriko in Atlantski Ocean, da se je z njo zaročil v Parizu pri Cabanelu. Ob tej priliki uživa skoro ekstatično veselje in blaženost. Za to svojo izvoljenko prenaša z nezlomljeno voljo najnižkotnejša poniževanja, žalitve, prezire, krivice in surovosti. Ravno ta grdobija src je oplemenila njegovo srce, da se otroško veseli vsakega najmanjšega priznanja, da ne pozabi najmanjše usluge, da je postal samo srce, ker je skušal, kaj pomeni v praktičnem življenju človek brez srca. — Razdelil je umetnik knjigo svojega življenja v štiri dele. Prva knjiga od l. 1855 do 1876 obsega spomine detinstva, prvo pot v Ameriko, službo na morju in drugo pot v Ameriko. Druga knjiga od l. 1877 do 1882 obsega njegov razvoj v umetnika v Parizu. Tretja knjiga od l. 1882 do 1892 obsega umetniško delovanje po celi Evropi. Četrta knjiga od leta 1892. dalje obsega ustanovitev družinskega življenja in samostojne službe v Zagrebu in Pragi. Dodatek pa obsega imenik njegovih umetniških del. O njegovih umetniških nazorih in vzorih govori knjiga le mimogrede, ker to ni njen namen in je proti načelom umetnika praktika. — Draga bo knjiga, kakor smo rekli, njegovim učencem, draga njegovi obitelji in prijateljem, zanimiva za umetnike in prijatelje umetnosti, poučna pa naši jugoslovanski mladini in umetniškemu naraščanju, ki bo videl v njej vzor skoro hiperidealnega mladega človeka, ki v nepopisnih življenskih borbah z nezlomljeno voljo hiti in se bori za svoj življenski ideal — za umetnost. Vsaka dijaška knjižnica naj bi imela to knjigo; takih avtobiografij nam je treba.

G. Porenta.

Sejfuddin Huseinagić (Fikret): **Domovina**. Dramska priča u dva čina (tri slike). Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. Str. 91. 80.

To je tuge polna drama iz življenja bosanskih izseljencev v Turčiji.

Ko je zasedla Avstrija Bosno in Hercegovino, se je na tisoče mohamedanskih Srbohrvatov preselilo v Turčijo samo zato, da bi jim ne vladali tujeverci.

»... kad je vjera u opasnosti, pa onda... i žene bi morale ići otkrivene, i eto... kako bi se onda moglo ostati u Bosni?« (Osmanbeg, na str. 18).

Med drugimi se je preselil s svojo rodbino tudi bogat veleposestnik Osmanbeg in se nastanil v nekem mestecu Turčije, z mrzličnim podnebjem, kjer mu je kmalu nato umrla žena in ena hči; en sin je ležal doma težko bolan, druga dva sta pa tudi bolehalo. Po smrti matere in sestre sili najstarejši sin Hakibeg vedno v očeta, naj se vrne v Bosno, v domovino. Osmanbeg pa tega niti slišati noče: »Ma bolan, kome da se vratim?! Zar da mi se dušmani smiju? Zar da idem natrag medju ove munafike (klevetnike)? Zar da se vratim, da mi tuđin — sudi? Ne, sinel! Ja sam se svega toga napunio, ja sam zato i preselio ovamo« (str. 16).

On odda celó svojo poslednjo hčer Hajrijo nekemu tamošnjemu bogatemu, a zelo zločestemu Turku Ševkibegu za ženo. Ker je Hakibeg proti tej ženitvi, se maščuje Ševkibeg na ta način nad njim, da pregovori mestnega pašo, ki pošlje zato Hakibega k vojakom na daljno mejo države. Že čez kaka dva meseca po svatbi se Ševkibeg naveliča Hajrije, pri prvi priliki jo pretepa in spodi iz hiše. Na očetovo prošnjo in povelje paše vračajočega se Hakibega napadejo tik pred mestom podkupljeni tolovaji in ga smrtno ranijo. Vojaki ga prineso domov, kjer kmalu umrje. Pred smrtjo prosi še enkrat očeta:

»Ali, babo, zaklinjem te Bogom, uspomenom moje mile majke, svetom grudom naše domovine: Otidjite što prije odavle! Otidjite našem zavičajju! Pa kazujte, šta se ovdje zbiva, ispričajte, šta se s nama radi. Svakom našem bratu reci, babo, nek ne ide glavom preko svijeta, nek ne seli ni sad i — nikada. Svako čuvaj svoju domovinu.« (Str. 88.)

Se tisti dan umrje tudi drugi Osmanbegov sin Fehimbeg...

Ženo, eno hčer in dva sina je pokopal Osmanbeg na tujem, z eno hčerjo in le z enim sinom se vrača zdaj nazaj v Bosno, nazaj v domovino.

»Proklet bio, tko je ostavio!«

Drama je prav zanimivo napisana in čital sem jo z veseljem. Dejanja je mnogo, značaji posameznih oseb so fino očitani do konca, kar priča o večjem dramaturgu. Tudi glavna misel — ljubezen do ožje domovine — je lepo provedena čez vso dramo; čimdalje h koncu tem jasnejša in izrazitejša je in tem več prostora ji je odmerjenega v vlogah ne samo glavnih, no i postranskih oseb, n. pr. Mehage, Suljage in Muhadžira; nazadnje izzveni v mogočnem, proroškem vzkriku:

»Proklet bio, tko dom ostavio!«

P. Radlin.

Antun Matasović: **Susreti**. Prvi dio. Piščeva naklada. Sarajevo 1919.

Matasović pripada najmlajši hrvatski pisateljski generaciji, nastopil je prvič pred širšo javnostjo. Kot akademik je sodeloval pri dijaškem listu »Luč« in se razvil v enega najboljših pripovednikov. Sedaj je profesor na trgovski akademiji v Sarajevu.

»Susreti« so nam znani delno izza »Luči« in obsegajo tri povesti (bolje skice): Korna, Kraljičin paž in Chant du printemps. — Ad maiora! motto celi zbirke, je hkrati tudi maksima vsake posamezne povesti in tista čer, ob kateri se razbijejo in razstajajo vsa tri »srečanja«: nje in njega, ki nosijo višje ideale, ideale socialnega dela, krščanske ljubezni in umetnosti ter lepote. Ad maiora nati sumus je glavna tendenca »Susreta« in klic praktičnega krščanstva.

Najboljša je skica Chant du printemps. S psihološko natančnostjo razglablja M. dve umetniški psihi: nje, plesalke, in njega, kiparja Iva, a zlasti nje, ki ji je geslo »Savršenstvo i vječnost«, da žrtvuje za ta svoj cilj tudi svojo umetnost in svoje življenje.